AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2020 / 46 • Ekim 2020

DAĞLIK KARABAĞ SARKACIN UCUNDA SALLANIYOR, ZAMAN DARALIYOR

Tutku DİLAVER

Analist

Dağlık Karabağ çatışması her geçen gün biraz daha karmaşık bir hal alıyor. Yeni Dünya düzeninde çatışmaların, hibrit savaş taktikleriyle nasıl yönlendirildiği ve post-truth (post-olgusal) kavramının korkutucu gücü, Karabağ çatışması üzerinden daha görünür hale geliyor. Ortaya atılan temelsiz iddiaların ise uluslararası kamuoyunda özellikle de Fransa gibi ülkelerin etkisiyle, karşılık bulduğunu söylemek mümkün.

Harekâtın ilk günlerinde Ermenistan aleyhinde esen rüzgâr şimdilik hız kesmiş gibi duruyor. Ancak Ermenistan Rusyanın tam desteğine sahip gibi de görünmüyor. İki kere insani ateşkes yapılmasına karşın kalıcı bir ateşkes ortamının sağlanması için Rusyadan herhangi bir kesin adım gelmemesi, Ermenistanın Dağlık Karabağdaki umutlarını zayıflatıyor. Dünya gündemi gitgide yoğunlaşırken Minsk grubu eş-başkanları Rusya, Fransa ve ABDnin eli giderek kalabalıklaşıyor. Türkiye ise Azerbaycana tam desteğini sürdürerek yalnız olmadığını hatırlatıyor.

Dağlık Karabağ v3.0

Ermenistan ve Dağlık Karabağ çatışmaların başından beri çeşitli suçlamalarda bulunarak uluslararası kamuoyunda muazzam bir bilgi kirliliği yarattı. Özellikle Türkiyenin bölgedeki rolü üzerinde pek çok spekülasyon yapıldı. Aslında bu politikanın temelleri Tovuz çatışmasından da önce atılmaya başlanmıştı. Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyanın Münih Güvenlik Konferansı sırasında Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyevle katıldığı açık oturumda da post-truth siyaseti izlediği görülmüştü. Benzer şekilde Tovuz saldırısından sonra da Azerbaycanın artık var olmadığı, Türkiye tarafından ele geçirildiği[1] gibi gerçek dışı iddialar, iç basında yer almaya başladı. Bu tarz haberlerden yola çıkarak, Büyük düşman Türkiye algısı yaratılmak istendiği ve kamuoyunun savaşa hazırlandığı değerlendirmeleri yapılabilir. Nitekim Ermeni siyasiler gittikleri pek çok ülkede de benzer konuları dile getirmeye devam ettiler.

Dağlık Karabağ çatışması başladıktan sonra Ermenistanın söylemlerinde benzer çizgi benimsendiği görüldü. Daha önce uluslararası kamuoyunda Ermeni lobileri tarafından uzun uğraşlarla yaratılan soykırım algısı da kullanılmaya başlandı. Türkiyenin Azerbaycana cihatçı militanlar yolladığı, bu militanların Ermeni halka zulüm etmeye başladığı şeklinde

pek çok haber basına servis edildi. Bu noktada Fransanın Avrupada Ermenistanın sözcülüğünü yapması önemli bir etkiye sahip oldu. Yaratılan bu algı post-truth kavramının geçerliliğini bir kez daha göstermiş oldu. Uluslararası kamuoyunda, doğru olmamasına rağmen, Ermenistan tarafından yayılan yalan haberler ses getirmeyi başardı.

Çatışmalar uzadıkça Ermenistanın uyguladığı bu politika Azerbaycanın haklı davasından uzaklaşılmasına ve sorunun Türkiye-Ermenistan sorunu olarak algılanmasına neden oldu. Azerbaycanın işgal edilen topraklarında ayrılıkçı rejime karşı başlattığı operasyon adeta bir medeniyetler çatışması gibi lanse edilmeye başlandı. Ermenistanın adının yanına tarihteki ilk Hristiyan devlet tanımlaması mutlaka eklenmeye başladı. Bu sayede Dağlık Karabağda ayrılıkçı rejim yerine, Hristiyan halka karşı Müslüman zulmü algısı yaratılmak istendi. Özellikle Dağlık Karabağın Şuşa şehrindeki bir kilisenin Azerbaycan tarafından bombalandığı yönündeki iddialar, söz konusu algıyı güçlendirmek için sıklıkla kullanılan bir örnek haline geldi. Ermenistan bu noktada en çok Batıda yükselen İslamofobi ve Türkofobiden yararlandı.

Diğer yandan Ermeni lobileri aracılığıyla uzun yıllardır 1915 olayları üzerine oluşturulan kamuoyu algısından da yararlanılmaya çalışılması, Ermenistanın elindeki tüm kartları masaya sürdüğünü gösteriyor. Dağlık Karabağdaki zulmün önlenmesi ve Ermeni halkının katledilmesinin önüne geçilebilmesi için Dağlık Karabağın bağımsızlığının tanınması yönünde kampanya başlatıldı. Bu kapsamda diaspora örgütlerine yaşadıkları ülkelerde hükümetlerine baskı yapmaları çağrısı yapıldı. Pek çok ülkede diasporada yaşayan Ermeniler sokaklara dökülüp Dağlık Karabağı tanı sloganları attı.

Devlet bazında tam olarak bir karşılık alamamış olsalar da ABD Temsilciler Meclisinde[2] ve Fransız Parlamentosunda bu konunun teklif edilmesi oldukça dikkat çekici[3] oldu. Bu teklife, Fransız Dışişleri Bakanı Jean-Yves Le Drian karşı olduğunu dile getirerek, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) Minsk grubu eş-başkanı olarak Fransanın tarafsızlığını koruması gerektiğini söyledi[4]. Fransız Dışişleri Bakanının da dile getirdiği üzere Fransanın, AGİT Minsk Eş-başkanlık grubunun 1995 yılında kabul edilen yetki metnine göre, eş-başkan olarak eşitlik ve tarafsızlık ilkesine bağlı olması gerekiyor[5]. Bu ilkeler bütün eş-başkanlar açısından uyulması gereken ilkeler olarak belirtilmiş. Oysa Fransanın özellikle Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macronun bu tarafsızlığı bozduğu, içerisinde bulunduğumuz süreçte defalarca görülmüş oldu. Fransız parlamontosundan çıkan destek kararları bir yana, Fransanın şehir meclislerinin de Dağlık Karabağın bağımsızlığını tanıma kararı aldığı şeklinde haberler gelmeye devam ediyor[6]. Fransanın merkezi ve yerel yönetimlerinin tarafsızlığını kaybettiği rahatlıkla görülebiliyor.

Eşitler Arasında Birinci Rusya

Bu ortamda Rusyanın daha fazla ön plana çıktığını görüyoruz. Fransanın Ermenistana desteği mevcut salgın koşullarında sınırlı ve fiziki mesafeli kalmaya devam ediyor. AGİT adına süreci doğrudan doğruya yönetmeye çalışan ise Rusya.

Rus basınında da Rusyanın Dağlık Karabağ konusunda tek yetkili arabulucu olması gerektiği görüşü sıklıkla dile getiriliyor. Ancak Rusyanın öncülüğünde ilan edilen

ateşkeslerin kırılganlığı, yeterince çaba sarf edildiği izlenimini de vermiyor.

Uluslararası hukuk teamüllerine göre insani ateşkes rejiminde belirli bir süre için taraflar çatışmayı durdurarak karşılıklı esir değişimi yapılıyor, cenazelerini ülkelerine getiriliyor. Ancak 10 Ekimde ve 18 Ekimde ilan edilen insani ateşkesler buna uyulmadığını gösteriyor. 10 Ekimde Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov tarafından açıklanan metinde insani ateşkes için yalnızca Uluslararası Kızıl Haç komitesi kriterleri baz alınacaktır deniliyor ancak herhangi bir zaman kısıtlamasına yer verilmiyor.

Elbette, bu belirsizlik çerçevesinde ateşkesin saatler içinde bozulması pek şaşırtıcı değildi. Ateşkesin hemen ardından Gürcistan sınırında eski Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyanın damadına ait olan Spayka şirketinin mühimmat yüklü araçları yakalandı[7]. Gürcistanın bu konuda hiç müsamaha göstermediği de basında yer alan bilgiler arasında[8]. Bunlara ek olarak, ateşkesin yürürlükte olduğu 10 Ekim gecesi, Ermeni tarafından Azerbaycana füze saldırıları gerçekleştirildi. Ermeni tarafı ateşkes rejimini ilk bozan taraf olarak Azerbaycanı gösterse dahi, mevcut durum tam tersini gösteriyor.

Sivil halkın yaşadığı Gence şehrine böyle büyük çaplı bir saldırı düzenlemek ateşkes şartlarına ve savaş hukuk kurallarına pek uygun görünmüyor. Ancak aslında, Genceye ve Tertere düzenlenen saldırılar, 5 Eylülde Dağlık Karabağ Güvenlik Konseyinin açıkladığı 7 ilke doktrini ile yakından ilgili. Bu doktrine göre ... savaşın Azerbaycan topraklarına taşınabileceği belirtiliyordu. Azerbaycanın Dağlık Karabağda başlattığı operasyona karşı karşı-saldırı taktiği benimsenerek savaşın geniş topraklara yayılması, cephe gerisinde korku yaratmak ve en önemlisi uluslararası güçleri bölgeye çağırmak amaçlanmıştı.

Basında bu durum Ermenistanın Azerbaycanı kışkırtarak kendi topraklarına saldırmasını sağlayıp Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütünü (KGAÖ) meseleye dâhil edebilmek için uygulanan bir taktik olarak yorumlandı. Elbette ki bu ihtimal kuvvetsiz bir ihtimal değildi. Ancak Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin verdiği demeçte Dağlık Karabağın KGAÖ kapsamında olmadığını belirtti[9]. Bu da Rusyanın Ermenistana yardım etmek için henüz yeterince motive olmadığına işaret ediyor.

Bir yandan Ermenistan ile tarihi, askeri ve ticari bağlarını vurgulanırken[10], öbür yandan Azerbaycanla Ermenistana eşit mesafede durulduğunun Putin tarafından dile getirilmesi oldukça önemli noktalara işaret ediyor[11]. Rusyanın Paşinyan hükümetine kırgınlığının kolay kolay geçmediği ve daha önce de bahsettiğimiz üzere Fransa ve Batıdan beklenti içerisinde olmasını kolay kolay affetmeyeceği görülüyor.

Çatışmanın iç siyasete etkisi

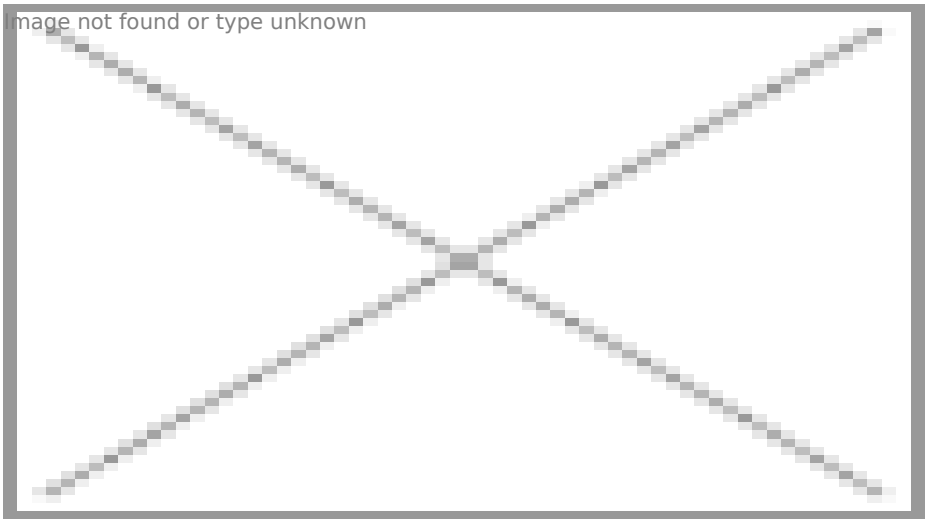
Nitekim Paşinyanın Karabağı kaybetmesi, politikadan tamamen silinmesine neden olacak gibi görünüyor. Özellikle iktidarı aldığı ve Karabağ klanı adını vererek eleştirdiği, eski cumhurbaşkanları Robert Koçaryan ve Serj Sarkisyana karşı ciddi bir hezimet yaşamış olacak. Ancak ülke içerisinde Koçaryan veya Sarkisyana karşı da sempati gelişmiş değil. Savaşın, eski yöneticilerin yaptığı yolsuzluklar ve eski Rus silahlarına dayalı ordu sistemi kurmaları yüzünden kaybedildiği görüşü oldukça baskın. Bu durumun müsebbibi olarak da

Koçaryan ve Sarkisyan iktidarları görülüyor. Her ne kadar Koçaryan ve Sarkisyan çatışmaların ilk günlerinden beri Dağlık Karabağa giderek çatışmaları yakından takip etseler de, halkın desteğini kazanabilmiş değiller. Gidişatın Ermenistan aleyhinde gitmesi Paşinyan kadar onların da siyasi geleceğini etkiliyor.

Dolayısıyla Paşinyanın iktidardan düşmesi, Ermenistanın siyasi istikrarsızlığa sürüklenmesine neden olabilir gibi görünüyor. Rusya açısından bu durumun Rusya karşıtlığını daha da körükleyebilmesi riski bulunuyor. Paşinyanın bir süre daha iktidarda kalması Rusya açısından şimdilik daha avantajlı görünüyor.

Barış gücü nereye konuşlanacak?

Mevcut konjonktürde Ermenistan, Rusyanın teklif ettiği barış gücü önerisine sıcak bakacak noktaya geldi. Azerbaycan ordusunun Hüdaferin köprüsüne kadar ulaşması ve takip eden günlerde İran ile Dağlık Karabağ arasındaki sınırı tamamen ele geçirmesi, Paşinyanın barış gücü fikrini kabul etmesindeki en önemli etken oldu. Bu süreçte Moskova ile yapılan ikili temaslar istenen şekilde bir sonuç vermediği gibi Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nden (NATO) de beklenen destek alınamadı[12]. Ermenistan Cumhurbaşkanı Armen Sarkisyanın NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg ile yaptığı görüşmede Türkiyenin Ermenistana saldırıları söylemi bir karşılık bulamadı. Stoltenberg Dağlık Karabağda bir taraf olmadıklarını ve mevcut AGİT formatını desteklediklerini söyledi.

Özellikle Gence ve Tovuzun, enerji rotası üzerinde olması ve Azerbaycan için önemi dikkate alındığında, Ermenistanın saldırıları Azerbaycanın uluslararası bir barış gücüne evet deme olasılığı oldukça artmıştı. Nitekim İlham Aliyev 22 Ekimde verdiği demeçte uluslararası barış gücü fikrine karşı olmadığını söyledi. Böylece Dağlık Karabağın geleceğinin nasıl olacağı konusu da giderek daha net bir hal almaya başladı. Azerbaycan ordusunun operasyonlarının AGİT Minsk Grubunun Madrid İlkeleriyle paralel ilerlediği rahatlıkla görülebiliyor. Azerbaycan ordusunun süratle Laçın rayonuna doğru ilerlediği ve 23 Ekim itibariyle silah seslerinin şehirden duyulmaya başladığı haberleri geliyor[13].

Barış gücünün ise Dağlık Karabağ ve Laçın koridoruna yerleşmesi Madrid İlkeleri doğrultusunda olası görünüyor. Bunlara ek olarak Azerbaycan ile Nahçıvanı birbirine

bağlayan E002 Karayolunun (Mengri-Mincivan Koridorunun) da uluslararası güvence altına alınması da geçmişte yapılan koridor formülü önerisiyle bağlantılı olarak olasılıklar dâhilinde. Zira bu sayede Azerbaycan ve Nahçıvan arasında da karayolu üzerinden bir bağlantı sağlanmış olacaktır.

Sonuç olarak Dağlık Karabağdaki dinamik yapı hala geçerliliğini koruyor. Rusyanın değişken tutumu, Türkiyenin masada olup olmayacağı gibi konular şimdilik kesin olarak cevaplanabilecek gibi durmuyor. Dağlık Karabağın tamamen kurtarılmasının ardından statüsünün ne olacağı gibi konular, önümüzdeki süreçte masada epeyce konuşulacağa benziyor.

[1] Azerbaycan artık yok. Ermenistan buna hazır mı? *Ermenistan Kamu Radyosu,* 20 Ağustos 2020, https://tr.armradio.am/2020/08/20/azerbaycan-artik-yok-ermenistan-buna-hazir-mi/ ; Azerbaycan Devlet Olarak Çöktü, *Ermeni Haber Ajansı*, 21 Ekim 2020, https://www.ermenihaber.am/tr/news/2020/10/21/Azerbaycan-Türkiye-Karabağ/196201.

[2] https://news.am/arm/news/608995.html

[3] Bill On Recognition Of Artsakh Submitted To French Parliament, *Panorama*, 14 Ekim 2020, https://www.panorama.am/en/news/2020/10/14/Artsakh-French-parliament/2381343 .

[4] French minister urges neutrality on Nagorno-Karabakh, 14 Ekim 2020, https://www.aa.com.tr/en/europe/french-minister-urges-neutrality-on-nagorno-karabakh/2005427.

[5] Mandate ; of the Co-Chairmen of the Conference on Nagorno Karabakh under the auspices of the OSCE ("Minsk Conference"), *AGİT Resmi İnternet Sitesi*, https://www.osce.org/files/f/documents/f/f/70125.pdf.

[6] Detaylı bilgi için bkz. French city of Alfortville favors recognition of Artsakh by France, *Ermenistan Kamu Radyosu*, 9 Ekim 2020, https://en.armradio.am/2020/10/09/french-city-of-alfortville-votes-to-support-recognition-of-artsakh-by-france/ ; French city of Limonest recognizes the independence of Artsakh, *Ermenistan Kamu Radyosu* , 18 Ekim 2020, https://en.armradio.am/2020/10/18/french-city-of-limonest-recognizes-the-independence-of-artsakh/; French city of Vienne recognizes Artsakh, *Panorama*, 18 Ekim 2020, https://www.panorama.am/en/news/2020/10/20/Vienne-Artsakh/2384618.

[7] Azerbaycan ve Ermenistan arasında ateşkes ilan edilmesinin nedeni belli oldu. Gürcistan büyük iş başardı, *YeniÇağ*, 10 Ekim 2020, https://www.yenicaggazetesi.com.tr/azerbaycan-ve-ermenistan-arasinda-ateskes-ilan-edilmesinin-nedeni-belli-oldu-307280h.htm

.

[8] Russian Newspaper 'Vzglyad': Russia May Fail to Protect Armenia, Because Georgia Will Not Allow Russian Reinforcements To Pass Through Its Territory, *Memri*, 12 Ekim 2020, https://www.memri.org/reports/russian-newspaper-vzglyad-russia-may-fail-protect-armenia-because-georgia-will-not-allow#_edn1.

[9] Putin: Rusya KGAÖ yükümlülüklerini yerine getirecek, Ermenistan'ın bu konuda Rusya'ya herhangi bir sorusu yok, *Sputnik Türkiye*, 7 Ekim 2020, https://tr.sputniknews.com/rusya/202010071042986904-putin-rusya-kgao-yukumluluklerini-yerine-getirecek-ermenistanin-bu-konuda-rusyaya-herhangi-bir/.

[10] Р оссия- Армения, 11 Ekim 2020, Ö.S. 19:31, Russian Foreign Ministry Facebook hesabı, https://www.facebook.com/MIDRussia/photos/a.480802735352506/2860873640678725/.

[11] Russia sees Armenia, Azerbaijan as equal partners, Putin says, *Hyetert*, 22 Ekim 2020, https://hyetert.org/2020/10/22/russia-sees-armenia-azerbaijan-as-equal-partners-putin-says/.

[12] Sarkisyan sınırları zorladı, Stoltenberg sessiz kaldı, *Hürriyet*, 22 Ekim 2020, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/sarkisyan-sinirlari-zorladi-stoltenberg-sessiz-kaldi-41642576.

[13] Ռուս լրագրողը մեկնել է Բերձոր և հերքել Լաչինի միջանցքը գրավելու մասին ադրբեջանական հայտարարությունները (Video), *Blog News,* 23 Ekim 2020, https://blognews.am/arm/news/715608/rus-lragroxy-meknel-e-berdzor-ev-herqel-lachini-mijancqy-gravelu-masin-adrbejanakan-haytararutyunnery-video.html.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2020. "DAĞLIK KARABAĞ SARKACIN UCUNDA SALLANIYOR; ZAMAN DARALIYOR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 46. Ekim 23. Erişim Kasım 22, 2020. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/DAGLIK-KARABAG-SARKACIN-UCUNDA-SALLANIYOR-ZAMAN-DARALIYOR

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır